

Роль Навчально-наукового інституту фізичної культури, спорту і здоров'я у підготовці вчителя сучасної школи

Олександр БЕЗКОПИЛЬНИЙ,

кандидат педагогічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту фізичної культури, спорту і здоров'я

Навчально-науковий інститут фізичної культури, спорту і здоров'я є одним із провідних навчальних закладів в Україні, що випускає фахівців за напрямом підготовки «Фізичне виховання». Інститут створено у 2008 році на базі факультету фізичної культури, заснованого ще у 1949 році при Черкаському педагогічному інституті.

За роки існування факультету підготовлено понад 7 тисяч спеціалістів з фізичної культури та спорту. Сьогодні в інституті на денній, заочній і екстернатній формах навчання отримують освіту понад 500 студентів.

Випускниками нашого закладу захищено дев'ять докторських та більш як 50 кандидатських дисертацій, а також отримано близько 37 заслужених звань та державних нагород. Серед випускників – Герой Соціалістичної праці К.П. Батюк, заслужені вчителі України М.І. Водяник, М.С. Тарасенко, заслужені

тренери України Б.В. Лябчук, О.М. Сурков, А.М. Гуля, Н.Ф. Жила, Л.В. Сіренко, О.М. Блуд, Л.С. Фролова, заслужений тренер Росії О.П. Безкопильний, заслужені тренери СРСР О.М. Євтушенко, С.І. Полонський, В.Копейкін, Є.В. Гуфельд, Б.О. Бродський та ін. Імена професорів, докторів наук М.К. Босого, І.М. Давиденка, І.Я. Мінського, О.В. Баєвої, В.С. Лизогуба, доцентів, кандидатів наук О.В. Грищенко, А.І. Стеценка, І.Д. Глазиріна, С.О. Коваленка, О.Ф. Артюшенка відомі в широких колах наукової громадськості.

Керівництво діяльністю ННІ фізичної культури, спорту і здоров'я здійснює директор, кандидат педагогічних наук, доцент О.П. Безкопильний. В організації роботи за різними напрямками йому допомагають заступники директора: з навчальної роботи – старший викладач А.П. Гірько, з наукової роботи – доцент І.Д. Глазирін, з виховної роботи – старший викладач Л.С. Фролова.

В інституті функціонують сім наукових лабораторій, дев'ять методичних кабінетів, чотири спортивних зали, зал силової підготовки, басейн, навчально-науковий центр «Сокирно»; працює методичний кабінет, в якому зібрано сучасну фахову літературу. Матеріально-технічна база ННІ відповідає сучасному рівню підготовки фахівців з фізичного виховання. В інституті є спортивний зал для проведення практичних занять і тренувальної роботи з гімнастики та спортивних ігор, зал боротьби, два зали атлетичної гімнастики, зал боксу, відкритий спортивний майданчик, відновлювальний центр, масажні кабінети. Обладнано сучасний комп'ютерний клас.

При Навчально-науковому інституті фізичної культури, спорту і здоров'я створено Науково-дослідний інститут імені М.К. Босого, де розробляються проблемні теми досліджень з різних спеціальностей, зокрема у галузі фізичної культури.

Студенти активно займаються культурно-масовою роботою. Вони виступають із концертами перед воїнами Збройних сил України, учнями шкіл міста і області. На університетському фестивалі «Від сесії до сесії живуть студенти весело» колективи

Викладачі секції теорії і методики фізичного виховання

художньої самодіяльності інституту – одні з найкращих. Щорічно в інституті відбуваються свята «Останній дзвоник», «День відкритих дверей», «День інституту», вечори відпочинку за активної участі студентів у їх організації та проведенні.

У структурі ННІ фізичної культури, спорту і здоров'я діють три кафедри, на яких сформувався потужний професорсько-викладацький склад: *кафедра теорії і методики фізичного виховання (ТМФВ) та спортивних ігор, кафедра спортивних дисциплін, кафедра анатомії та фізіології людини і тварин*.

На кафедрі ТМФВ та спортивних ігор, об'єднаній у 2010 році, працюють дві секції. Секція теорії і методики фізичного виховання бере початок існування з 1963 року, коли на базі кафедри гімнастики, яка почала функціонувати у Черкаському педагогічному інституті майже одночасно зі створенням факультету фізичного виховання, виникла нова структурна одиниця.

Першим завідувачем кафедри гімнастики був М.Г. Свергуненко, який віддав факультету двадцять років напруженої праці. У наступні роки кафедру очолювали доценти О.С. Аргунов, О.А. Догмаров, Л.І. Чипиленко, старші викладачі К.Я. Яковлев, Б.В. Лябчук, доцент О.П. Безкопильний.

У різні роки на кафедрі ТМФВ плідно працювали висококваліфіковані фахівці з теорії і методики фізичного виховання О.С. Аргунов, С.Т. Костюкевич, К.Я. Яковлев, В.І. Тараканов, В.К. Тараканова та ін.

Серед викладачів секції теорії і методики фізичного виховання: доцент О.П. Безкопильний – кандидат педагогічних наук, двічі майстер спорту, чемпіон СРСР та України з морського багатоборства, автор понад 30 наукових праць; доцент Л.І. Чипиленко – кандидат педагогічних наук, автор понад 60 наукових праць, зокрема російсько-українського словника з фізичної культури та спорту, методичного посібника з ТМФВ; старші викладачі А.П. Гірько, В.П. Гаценко; старший викладач К.М. Мотуз – тренер збірної команди університету зі спортивної гімнастики, який підготував трьох майстрів спорту; старший викладач А.Р. Самоха – майстер спорту з греко-римської боротьби, багаторазовий призер Європи серед ветеранів, автор «Методичних рекомендацій до самостійної роботи студентів факультету фізичної культури зі спортивної боротьби та методики викладання» (2008); старший викладач Н.В. Слаутіна, кандидат в майстри спорту; доцент О.О. Безкопильний – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, майстер спорту міжнародного класу; викладач С.В. Гречуха – майстер спорту, аспірант; викладач О.А. Атамась, аспірант.

Викладачі секції теорії і методики фізичного виховання здійснюють дослідницьку роботу, результатами якої стало опублікування близько 200 наукових праць. За час існування кафедри підготовлено і здійснено захист восьми кандидатських дисертацій. Сьогодні кафедра працює над комплексною науковою темою «Теоретико-методичні засади фізкультурної освіти студентів вищих

навчальних закладів до особистісно зорієнтованої роботи з учнями».

Викладачі кафедри також проводять спортивно-масову роботу. Серед найбільш відомих спортсменів-випускників: майстер спорту міжнародного класу з греко-римської боротьби, чемпіон світу та Європи серед молоді Ю.Євсейчик; чемпіонка світу з боротьби самбо В.Кобзаренко; майстер спорту міжнародного класу з самбо, призер першості Європи О.Стьопочкіна; майстер спорту міжнародного класу зі спортивної гімнастики І.Кучеренко; призер першості Європи серед молоді з боротьби самбо В.Глушкова; призер першості СРСР, неодноразовий чемпіон України з греко-римської боротьби А.Давидов; переможець першості України, срібний призер першості СРСР серед студентів з греко-римської боротьби І.Карлов; чемпіон України з греко-римської боротьби серед молоді В.Агапов; заслужений майстер спорту, чемпіон світу з кікбоксингу С.Черкаський; срібний призер чемпіонату Європи з боротьби дзюдо О.Старубінська; члени збірної команди України з боксу, майстри спорту В.Ющенко, А.Кіхтенко, брати Катренки та ін.

Колектив кафедри пишається своїми випускниками, зокрема заслуженим тренером України О.Остапенком, який у 90-х роках ХХ ст. очолював збірну команду України зі спортивної гімнастики. Його вихованка Л.Підкопаєва стала абсолютною олімпійською чемпіонкою. Випускники факультету, майстри спорту В.Дон, І.Волік-Коробчинська, І.Кучеренко входили до складу збірної команди України зі спортивної гімнастики; заслужений тренер України з кікбоксингу Ю.Зубов виховав майстрів спорту міжнародного класу, членів збірної команди України.

Секція *спортивних ігор*, а донедавна кафедра спортивних ігор, створена у 1978 р. як структурна одиниця факультету фізичного виховання, забезпечує професійну підготовку студентів з циклу дисциплін зі спортивних та рухливих ігор. А також із таких дисциплін, як «Вступ до спеціальності», «Педагогіка спортивної діяльності», «Професійно-прикладні та технічні види спорту», «Організація навчально-дослідної роботи на

Викладачі секції спортивних ігор

Викладачі кафедри спортивних дисциплін

заняттях зі спортивних ігор», «Реабілітація засобами ігор».

Завідувачами кафедри спортивних ігор були: заслужений тренер України Б.В. Лябчук; доцент, кандидат педагогічних наук В.С. Косінцев; доцент, кандидат педагогічних наук В.Д. Фролов; старший викладач О.Є. Федотов; доцент, кандидат педагогічних наук В.М. Войнов; доцент, кандидат біологічних наук І.Д. Глазирін.

Свого часу на кафедрі здобули освіту, а згодом професійно зросли: заслужені тренери України Б.В. Лябчук, Н.Ф. Жила, О.М. Блуд, Л.С. Фролова; заслужені тренери СРСР С.І. Полонський, В. Копейкін, Є.В. Гуфельд, Б.О. Бродський; заслужений працівник фізичної культури України, заслужений тренер України О.М. Сурков; доктор педагогічних наук, професор, заслужений тренер СРСР О.М. Євтушенко; доктор педагогічних наук, професор Л.М. Ганечко.

Славні спортивні традиції кафедри започаткували та продовжують: жіноча гандбольна команда «Освіта», в якій виступали почесні майстри спорту СРСР, члени збірної команди СРСР О.А. Цимбалюк, Р.Є. Бондар, Г.П. Бабаченко, О.Вунтесмері, Р.Л. Тюріна, Н.Ф. Жила; заслужений майстер спорту СРСР з футболу, гравець київського «Динамо», володар Кубка кубків та Суперкубка Європи І. Яремчук; срібні призери чемпіонату Європи з хокею на траві М. Ільїна,

Викладачі кафедри анатомії та фізіології людини і тварин

Ю.Чуєнко, О.Федорова, В.Величко, Ю.Бондаренко, Я.Шевчук; жіноча футзальна команда «ВМГ ЧНУ», що стала переможцем у Першій лізі чемпіонату України та срібним призером Кубка України з футзалу, зараз успішно виступає у Вищій лізі чемпіонату України (тренер – старший викладач В.В. Вернигора); жіноча волейбольна команда «Університет, ЧІПБ, Круг», у складі якої виступають студентки інституту, зокрема майстер спорту України А.Марушко, бронзовий призер першості Європи з волейболу, майстер спорту України Е.Безпрозванна; футболна команда «Богдан» – володар Кубка та Суперкубка міста Черкаси; баскетбольна, волейбольна та гандбольна команди – неодноразові переможці та призери численних змагань різного рівня.

У різні роки на кафедрі спортивних ігор працювали: професор, доктор біологічних наук Г.В. Коробейніков; старший науковий співробітник, кандидат біологічних наук Г.П. Гушинець; доцент, кандидат біологічних наук В.В. Чижик; доцент, кандидат наук з фізичного виховання і спорту С.В. Сембрат.

Викладачі секції спортивних ігор: доцент І.Д. Глазирін – кандидат біологічних наук, майстер спорту СРСР, автор більш як 120 науково-методичних праць, серед яких монографії «Основи диференційованого фізичного виховання» (2003), «Механізми біологічного дозрівання дітей пубертатного періоду» (2010), підручник «Плавання» (2005), навчально-методичний посібник «Спортивна метрологія» (2010), «Фахова практика» (2011), патент на корисну модель (2009); старший викладач Г.В. Зганяйко – відмінник освіти, автор 25 науково-методичних праць, серед яких навчально-методичні посібники «Спортивні ігри» (1998), «Рухливі ігри» (1999), «Баскетбол: теорія і методика навчання» (2009), патент на корисну модель (2009); старший викладач Л.С. Фролова – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, заслужений тренер України з гандболу, автор 23 науково-методичних праць, серед яких патент на корисну модель (2009), навчально-методичні посібники «Теорія і методика гандболу» (2008), «Гандбол: організація і методика самостійної та індивідуальної роботи» (2009), «Фахова виробнича практика» (2011); доцент В.О. Пустовалов – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, автор 15 науково-методичних праць, серед яких три патенти на винахід (2003; 2004; 2007); старший викладач В.В. Вернигора – автор 10 науково-методичних публікацій, серед яких патент на корисну модель (2009), навчально-методичний посібник «Футбол» (у співавторстві, 2010); викладач В.О. Супрунович – кандидат у майстри спорту з футболу, аспірант, автор науково-методичних публікацій, серед яких навчально-методичний посібник «Футбол» (2010); викладач А.Г. Базилевський – аспірант.

Викладачі секції спортивних ігор проводять науково-дослідну роботу за двома напрямками:

1. Вивчення системних фізіологічних механізмів біологічного дозрівання організму дитини.

2. Дослідження проявів та розвитку ігрового і тактичного мислення спортсменів-ігровиків.

3 метою підтримки міжнародних наукових зв'язків налагоджено співпрацю з факультетом фізичного виховання і фізіотерапії Політехніки Опольської (м. Ополь, Польща). Всі викладачі кафедри беруть участь у роботі міжнародної наукової групи, яка розробляє тему «Фізичний розвиток, фізична підготовленість та формування ставлення до здорового способу життя дітей шкільного віку». Дослідження проводяться в Польщі, Росії, Білорусі, Молдові, Німеччині, Словенії, Японії, США кількома етапами і триватимуть до 2012 року.

На кафедрі *спортивних дисциплін* працюють 11 викладачів, серед них: доцент О.Ф. Артюшенко – кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри; доцент А.І. Стеценко – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, заслужений тренер України, суддя I міжнародної категорії, ініціатор і виконавчий директор проведених у м. Черкасах чемпіонату світу та трьох чемпіонатів Європи з пауерліфтингу; доцент О.В. Грищенко – кандидат біологічних наук; доцент А.О. Артюшенко – кандидат педагогічних наук; доцент О.В. Каленіченко – кандидат біологічних наук; доцент Л.А. Нечипоренко – кандидат наук з фізичного виховання і спорту; старший викладач В.Г. Фішук – заслужений тренер України та ін.

Крім навчальної, виховної і спортивної діяльності, на кафедрі організовано науково-дослідну і методичну роботу. За останні два десятиріччя захищено вісім кандидатських дисертацій. Викладачі кафедри опублікували понад 400 наукових та методичних праць у вітчизняних і зарубіжних виданнях, видали шість навчальних посібників із грифом МОН України, підготували трьох заслужених майстрів спорту, понад 10 майстрів спорту міжнародного класу та близько 100 майстрів спорту, серед яких Ю.Синяченко.

Серед випускників кафедри – 12 суддів міжнародної категорії. Троє з них – П.Г. Колчинський, В.Г. Грязнов, Н.Л. Середа – обслуговували змагання Олімпіади-80 у Москві.

Гордістю кафедри є її випускники – відомі спортсмени, учасники і призери Олімпійських ігор, чемпіонатів світу та Європи з веслування, велоспорту, легкої атлетики, пауерліфтингу, спортивного орієнтування: А.Хіміч – чемпіон Олімпійських ігор у Токіо з веслування на каное; О.Мотузенко – срібний призер Олімпійських ігор у Сеулі і триразовий чемпіон світу з веслування на байдарках; В.Дрибас – срібний призер чемпіонату світу і дворазовий чемпіон Європи з веслування на каное; О.Феденко – учасник Олімпійських ігор в Атланті, срібний призер Олімпійських ігор у Сіднеї, чемпіон світу з велоспорту; І.Стяжкіна – чемпіонка світу з велоспорту, учасниця Олімпійських ігор у Сіднеї; В.Атамась – учасник Олімпійських ігор у Мюнхені з легкої атлетики

(тренер – заслужений тренер України, старший викладач кафедри В.І. Лузан); О.Хіміч – учасник Олімпійських ігор в Атланті з академічного веслування; А.Скачков – дворазовий чемпіон Параолімпійських ігор у Сіднеї та Афінах з легкої атлетики; О.Дрига – триразовий чемпіон Параолімпійських ігор у Афінах з легкої атлетики; Г.Вовчинський – двічі срібний та двічі бронзовий призер X зимових Параолімпійських ігор у Ванкувері та ін.

Широкої популярності в Україні набув традиційний Всеукраїнський турнір з легкої атлетики «Меморіал Героя Радянського Союзу, професора Олександра Васильовича Тканка». Цей форум збирає щорічно понад 200 учасників – провідних спортсменів України та кращих легкоатлетів інституту. Урочисте відкриття проходить за участю ветеранів спорту – випускників нашого закладу. Упродовж турніру розігруються нагороди в 12 видах програми. У боротьбі з іменитими спортсменами особливо вагомими є перемоги студентів інституту: Дениса Нечипоренка, Станіслава Онопрієнка, Мар'яни Вареник, Олени Сокур.

Кафедру *анатомії та фізіології людини і тварин* було створено у 1953 році професором М.К. Босим, який очолював її до 1983 року. До 1993 року кафедрі очолював учень професора М.К. Босого професор І.М. Давиденко, а з 1993 і дотепер кафедрою керує професор В.С. Лизогуб.

Викладачі кафедри постійно і плідно співпрацюють з науковою спільнотою Київського національного університету імені Тараса Шевченка та НДІ фізіології імені О.О. Богомольця НАН України. Значну роботу на кафедрі щодо розвитку фізіології проводить випускник факультету фізичного виховання, майстер спорту з боротьби, а нині – академік, доктор біологічних наук, професор, провідний спеціаліст Інституту фізіології імені О.О. Богомольця НАН України М.В. Макаренко.

Співробітники кафедри та аспіранти опублікували понад 600 наукових та методичних праць.

Дослідження ортостатичної проби

Г. Вовчинський на дистанції

Видано підручники і посібники для студентів вищої школи професорів І.М. Давиденка, В.С. Лизогуба, доцентів Г.І. Коляденко, В.О. Люхи, А.С. Погрібно-го, С.О. Коваленка, С.М. Хоменка, Л.І. Юхименко та Л.М. Люхи.

На базі кафедри анатомії та фізіології людини і тварин проводились республіканські і міжнародні наукові конференції. З 1991 року кафедра стала науковим центром України з актуальних питань психофізіології та вікової фізіології.

Співробітники кафедри брали участь у фізіологічних з'їздах, які проводились у Ленінграді, Москві, Єревані, Баку, Алма-Аті, Кишиневі, та фізіологічних з'їздах України (Київ, Харків, Донецьк, Львів, Вінниця, Чернівці), міжнародних конференціях в Австрії, Італії, Японії, США, Польщі, Шотландії.

Сьогодні, маючи потужний потенціал, Навчально-науковий інститут фізичної культури, спорту і здоров'я продовжує плідно працювати і збагачуватись науковими досягненнями та здобутками.

Анотації

Олександр БЕЗКОПИЛЬНИЙ

Роль Навчально-наукового інституту фізичної культури, спорту і здоров'я у підготовці вчителя сучасної школи

У статті висвітлено основні досягнення Навчально-наукового інституту фізичної культури, спорту і здоров'я з підготовки фахівців за спеціальністю «Фізичне виховання». Розкрито потенціал професорсько-викладацького складу і студентів інституту та важливі аспекти їх навчальної, наукової, творчої діяльності. Акцентовано увагу на

спортивних результатах кращих студентів та вагомих професійних здобутках випускників.

Ключові слова: навчально-науковий інститут, фізична культура, підготовка фахівців, досягнення, навчання, наука, спорт, творчість.

Александр БЕСКОПЫЛЬНЫЙ

Роль Учебно-научного института физической культуры, спорта и здоровья в подготовке учителя современной школы

В статье раскрыты основные достижения Учебно-научного института физической культуры, спорта и здоровья в подготовке специалистов направления «Физическое воспитание». Показан потенциал профессорско-преподавательского состава и студентов института, а также освещены важные аспекты их учебной, научной и творческой деятельности. Акцентируется внимание на спортивных результатах лучших студентов и весомых профессиональных свершениях выпускников.

Ключевые слова: учебно-научный институт, физическая культура, подготовка специалистов, достижения, учёба, наука, спорт, творчество.

Olexandr BEZKOPYLNYI

Role of the Educational and Scientific Institute of Physical Training, Sports and Health in preparation of the teacher of modern school

The article describes the main achievements of the Educational and Scientific Institute of Physical Training, Sports and Health in preparation of the specialists of the direction «Physical education». The article tells us about the potential of the faculty and students of the institute and main aspects of their educational, scientific and creative work. The article draws readers attention to sports results of the best students and significant professional achievements of the graduates.

Keywords: Educational and Scientific Institute, physical training, preparation of specialists, achievements, education, science, sport, creative work.

Ю.Синяченко під час легкоатлетичних змагань